

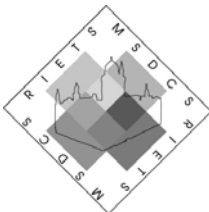
Kollel Yom Rishon

Issues of Purim and Purim Katan

1. Gemara Megilla 6b
2. Tosafos Megilla 6b
3. Gemara Megilla 5b
4. Ran Megilla 3b
5. Rambam Hilchos Megilla 2:17
6. Gemara Megilla 4b
7. Rashi Megilla 4b
8. Gemara Megilla 4a
9. Shulchan Aruch 695:4
10. Biur HaGra 695:4
11. Gemara Megilla 6b
12. Rambam Hilchos Megilla 2:15
13. Bach Orach Chaim 695:5,6
14. Shulchan Aruch 697:1

Rabbi Mayer Twersky

Sunday, February 27, 2005

A Project of the Max Stern Division of Communal
Services-RIETS,
An Affiliate of Yeshiva University

www.KollelYomRishon.org

1. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ו עמוד ב

משנה. קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה - קורין אותה באדר שני. אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה, ומתנות לאביונים.

גמרא. הא לענין סדר פרשיות - זה וזה שוין. מני מתניתין? לא תנא קמא, ולא רבי אליעזר ברבי יוסי, ולא רבן שמעון בן גמליאל. דתניא: קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה - קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון חוץ ממקרא מגילה. רבי אליעזר ברבי יוסי אומר: אין קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון. רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי יוסי: אף קורין אותה באדר השני, שכל מצות שנוהגות בשני אין נוהגות בראשון. ושוין בהספד ובתענית שאסורין בזה ובוהו. - רבן שמעון בן גמליאל היינו תנא קמא! - אמר רב פפא: סדר פרשיות איכא בינייהו. דתנא קמא סבר: לכתחילה בשני, ואי עבוד בראשון - עבוד, בר ממקרא מגילה דאף על גב דקרו בראשון קרו בשני, ורבי אליעזר ברבי יוסי סבר: אפילו מקרא מגילה לכתחילה בראשון. ורבן שמעון בן גמליאל סבר: אפילו סדר פרשיות, אי קרו בראשון - קרו בשני. מני? אי תנא קמא - קשיא מתנות, אי רבי אליעזר ברבי יוסי - קשיא נמי מקרא מגילה. אי רבן שמעון בן גמליאל - קשיא סדר פרשיות! - לעולם תנא קמא, ותנא מקרא מגילה והוא הדין מתנות לאביונים, דהא בהא תליא. ואי בעית אימא: לעולם רבן שמעון בן גמליאל היא, ומתניתין חסורי מיחסרה, והכי קתני: אין בין ארבעה עשר שבאדר הראשון לארבעה עשר שבאדר השני אלא מקרא מגילה ומתנות, הא לענין הספד ותענית - זה וזה שוין. ואילו סדר פרשיות לא מיירי. אמר רבי חייה בר אבין אמר רבי יוחנן: הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל שאמר משום רבי יוסי. אמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו: בכל שנה ושנה. רבי אליעזר ברבי יוסי סבר: בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לשבט - אף כאן אדר הסמוך לשבט, ורבן שמעון בן גמליאל סבר: בכל שנה ושנה, מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן - אף כאן אדר הסמוך לניסן. בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי - מסתבר טעמא, דאין מעבירין על המצות, אלא רבן שמעון בן גמליאל מאי טעמא? - אמר רבי טבי: טעמא דרבי שמעון בן גמליאל מסמך גאולה לגאולה עדיף. רבי אלעזר אמר: טעמא דרבן שמעון בן גמליאל מהכא, דכתיב לקים את אגרת הפרים הזאת השנית. ואיצטריך למיכתב השנית, ואיצטריך למיכתב בכל שנה ושנה, דאי מבכל שנה ושנה, הוה אמינא כי קושין, קא משמע לן: השנית. ואי אשמועינן השנית, הוה אמינא בתחילה בראשון ובשני, קא משמע לן: בכל שנה ושנה.

2. תוספות מסכת מגילה דף ו עמוד ב

ורבי אליעזר ברבי יוסי סבר אף מקרא מגילה [לכתחלה בראשון - ונראה] דדייק מדקתני משנה יתירא שכל מצות שנוהגות בשני נוהגות בראשון [דמשמע] לכתחילה ויש שנוהגין לעשות ימי משתה ושמחה בארבעה עשר ובחמשה עשר של אדר הראשון וריהטא דמתניתין נמי משמע כן מדקאמר אלא מקרא מגילה בלבד ומתנות עניים מכלל דלענין משתה ושמחה זה וזה שוין ולא נהירא דהא אמרינן בגמרא הא לענין הספד ותענית זה וזה שוין מכלל דשמחה ומשתה ליכא דע"כ לא תליא הא בהא דאי תליא הא בהא לאשמעינן דמשתה ושמחה נהגו בהו וממילא נאסר בהספד דהא הימים האמורים במגילת תענית האסורים בהספד אין בהן משתה ושמחה וכן הלכה שאין צריך להחמיר לעשות משתה ושמחה באדר הראשון.

3. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ה עמוד ב

התני רב יוסף: שמחה ומשתה ויום טוב, שמחה - מלמד שאסורים בהספד, משתה - מלמד שאסור בתענית

4. ר"ן מגילה דף ג עמוד ב בדפי הרי"ף

אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים - נ"ל דהיינו טעמא דלא אמר נמי סעודת פורים משום דמסקי' בגמ' דלענין הספד וטענית זה וזה שוין כלומר שאסורין בזה ובוהו ואסור בהספד ובטענית ממשתה ושמחה נפיק כדאמרינן בגמ' (ה:): שמחה מלמד שאסור בהספד משתה מלמד שאסור בטענית והיינו עיקר חיובה דסעודה יתירה דאמרינן מיחייב איניש לבסומיה בפוריא או אפשר דאמרינן דמדרבנן בעלמא הוא ולא מעיקר חיובה הוא וקרוב הדבר גם כן שראוי להרבות בסעודה ב"ד שבראשון אבל לענין לשלוח מנות כיון דדמו למתנות לאביונים דליתנהו אלא בשני משמע נמי דאף משלוח מנות אינו אלא בשני ואע"פ שהמקדימין לקרות נותנים מתנות לאביונים ביום קריאתם ואינם שולחין מנות שאני התם דלא עבדי סעודה (כדאמר לעיל שהשמחה אינה נוהגת אלא בזמנה

5. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה יז

מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה שנאמר (ישעיהו נ"ז) להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים.

6. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ד עמוד ב

תניא נמי הכי: אף על פי שאמרו כפרים מקדימין ליום הכניסה - גובין בו ביום, ומחלקין בו ביום. - אף על פי שאמרו? אדרבה, משום דאמרו הוא! אלא: הואיל ואמרו שכפרים מקדימין ליום הכניסה - גובין בו ביום ומחלקין בו ביום, מפני שעניניהם של עניים נשואות במקרא מגילה. אבל שמחה אינה נוהגת אלא בזמנה.

7. רש"י מסכת מגילה דף ה עמוד א

שמחה - של מאכל ומשתה.

8. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ד עמוד א

ואמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות במקרא מגילה, שאף הן היו באותו הנס.

9. שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצה סעיף ד

חייב לשלוח לחבירו שתי מנות בשר או של מיני אוכלים, שנאמר: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו - כב) שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלוח לרעים משובח; ואם אין לו, מחליף עם חבירו, זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו - כב). הגה: ויש לשלוח מנות ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגילה); ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם, או מוחל לו, יצא. ואשה חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות, כאיש; ואשה תשלח לאשה, ואיש לאיש; אבל לא בהפך, שלא יבא איש לשלוח לאלמנה ויבואו לידי ספק קידושין, אבל במתנות לאביונים אין לחוש.

10. ביאור הגר"א אורח חיים סימן תרצה סעיף ד

מנות בשר - כמ"ש בספ"ק ד"ט בש"א אין משלחין וכו' וע' רש"י שם: ויש לשלוח - כמ"ש ימי משתה ושמחה ומשלח וכו' וקאי אכולהו ואמרו שם ימי כתיב: ואשה - כמ"ש ד' א' וע' פר"ח

11. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ז עמוד ב

אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי.

12. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה טו

כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות. וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות של בשר או שני מיני תבשיל או שני מיני אוכלין לחבירו שנאמר (אסתר ט) ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד, וכל המרבה לשלוח לרעים משובח, ואם אין לו מחליף עם חברו זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו.

13. ב"ח אורח חיים סימן תרצה אות ה - 1

בפרק קמא דמגילה (f). תני רב יוסף וכתב הר"ן ז"ל שתי מנות לאדם אחד היינו מיני מאכל ומשקה לעשירים ולאביונים די לכל אחת במתנה אחת שהיא נחשבת בעיניהם כדבר גדול עכ"ל ולענ"ד בטעם מנות ומתנות אלו שהוא כדי שתהיה השמחה כוללת שמחת עבודת יוצר הכל והם המתנות לאביונים וגם כן כוללת שמחת האדם אם אוהביו ורעיו והם המנות ובהיות שהתשועה בפורים היתה כוללת שתי תשועות האחת שנפרע לנו מכל צרינו ונקם נקמתנו שנית שהושיע לנו על שלא נפקד מאיתנו איש והם באמת שתי מתנות טובות ומרומזים יפה בשני מתנות שנתן אחשוורוש האחד בית המן שבזה נפרע לנו מצרינו והשני נתינת הטבעת שלא יפגע לנו שום אויב וצר וכן כתוב (אסתר ח א) ביום ההוא נתן המלך וגו' את בית המן וגו' וכתוב (שם ב) ויסר המלך את

טבעתו וגו' ויתנה למרדכי וגו' וע"כ לזכר אלו שתי מתנות תקנו לנו חכמינו ז"ל בין בשמחת עבודת היוצר ובין בשמחת האדם אם אוהביו וריעיו ליתן מידו ומהונו שתי מתנות לזכר שתי תשועות אלו על ידי מתנות שנתן אחשוורוש לא יזולו מנגד פנינו והנה לאשר לא יחדל אביון מקרב הארץ (דברים טו יא) ורבה העזובה מצוה לחלק ולתת לכל אביון מתנה אחת כי כך כתבו הקדמונים והשכל גם כן יתחייב אותו כי מי שיש לו מאה זהובים ליתן לעניים שגדול שכרו כשיחלקם למאה עניים מאשר יתן כל מאה זהובים לעני א' או לשניים וגו' כי זה שנתן למאה החיה מאה נפשות אבל בשמחת האדם אם אוהביו וריעיו אולי לא ימצאו לאדם אוהבים כמ"ש רז"ל (ב"ב טז:) או חברא כחברי דאיוב וכן אמרו (אבות פ"א מ"ו) קנה לך חבר על כן מצוה לשלוח שתי מנות לריעהו הטוב להיות שמח ושש עמו על שתי תשועות אלו כנזכר ישמע חכם ויסף לקח (משלי א ה)

ואם החליף סעודתו בשל חבריו יצא - בפרק קמא דמגילה אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי ופירש רבינו דבפורים שעמדו בו עחשיו בשנה זו היו מחליפין סעודתם זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים משלוח מנות ועשו כן לפי שלא הייתה ידם משגת כדי שיוכל לשלוח מנות לריעהו ולהשאיר גם לעצמו כראוי ועל כן היו צריכין להחליף סעודתן וכן פרשו הרמב"ם (פ"ב ה"טו) והר"ן ז"ל אבל רש"י ז"ל כתב וזה לשונו מחליפין סעודתייהו זה אוכל אם זה בפורים של שנה זו ובשניה סועד חבריו עמו עכ"ל ומשמע שרוצה לומר שלא היו שולחין זה לזה ופשיטה שאין שנה שניה מועיל להוציא את חבריו ידי חובת משלוח מנות משנה שעברה אלא כך הוא הפירוש דכיון דטעם משלוח מנות הוא כדי שיהא שמח ושש אם אוהביו וריעיו ולהשכין ביניהם אהבה ואחוה וריעות אם כן אם יסעוד אחד אם חבריו וריעהו הרי הם בשמחה ובטוב לב משתה יחד ופטורים הם מעתה מחיוב משלוח מנות והוא הדין בשנה שניה וכן בכל שנה ושנה אם יחזור ויסעוד אצלו כמו בשנה שעברה נמי יוצאים שניהם ידי חובתן אלא שהאמת אומר שהיו מחליפין בשנה שניה ועיקרן לא אתא אלא לאשמועינן האי דינא דבסועד אצל ריעהו פטורים שניהם מחיוב משלוח מנות ולפ"ז אין צריך לפרש כלל שהיו עניים אלא אפילו בעשירים כן הדין אלא שהמה היו אוהבים זה את זה ביתר עוז והסכימו שטוב ויפה להם לשבת אחים יחד בסעודת פורים בשמחה ובטוב לב משתה כברכת ה' אשר נתן להם כן נראה לי דעת רש"י ומקובל לע"ד משאר פירושים שנאמרו בו.

14. שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצז סעיף א

יום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אין נופלים על פניהם, ואין אומרים מזמור יענך ה' ביום צרה, ואסור בהספד ותענית; אבל שאר דברים אין נוהגים בהם; וי"א דאף בהספד ותענית מותרים. הגה: והמנהג כסכרא הראשונה. י"א שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון (טור בשם הרי"ף) ואין נוהגין כן, מ"מ ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים; וטוב לב משתה תמיד (משלי ט"ו, ט"ו) (הגהות מיימוני בשם סמ"ק).